

po-

na-

še-

mu

tunajšo–český
slovník

Sesbíral a sepsal
Rostislav Vojkovský

Sesbíral a sepsal Rostislav Vojkovský.

Odborný poradce Ing. Alena Křibíková.

Kresby na obalu Marcela Brodová, karikatury Tereza Vojkovská.

Vydala obec Dobrá v červnu 2026 jako upomínkový tisk.

Vlastníme jedinečnost nade všechny: naši mluvu. „Cizinec“ nás okamžitě odhalí a identifikuje jako „Ostraváky“ jen co jsme otevřeli „hubu“. Není se za co stydět už jen proto, že nejsme Ostraváci, byť též používáme mluvu, s jakou spisovná i nespisovná čeština zápasí, a též, že je nám přirozená jako Hanáku řeč jeho. To ale není nic proti minulosti, kdy se naše řeč natolik lišila od kterékoli jiné v zemi, že se naskytla otázka: „Je to ještě čeština?“ K obrázkům a fotografiím, starým pohlednicím, které беру s úctou, mi — nevím proč — vždy naskočí mluva odešlých pokolení. Možná proto jsem se (3. března 2021 odpoledne) začal zabývat slovníkem, po kterém toužila i řada spoluobčanů, jak se dovídám, a plnit slib, jenž jsem dal před desetiletími, že se o něco takového pokusím, totiž o jakousi exkurzi do minulosti naší mluvy. Nám, letitým, má připomenout staré dobré časy mládí, střední generaci „*ja, tak mluvili staříček či křesno*“ (tj. dědeček, kmotra), mladé namíchnout a otrávit, že nerozumí onomu svéráznému jazyku, protože naší generací vymírá a vymře... Bylo to 148 papírků s řadou výrazů, jak mi a mému okolí přicházely na mysl, zapisovaných při vaření, v autobuse, ve frontě, při mluvě... i dodané pomocníky—„dopisovateli“.

Budme však už konkrétnější a povídejme si o svérázích, odlišnostech a pokladech oné řeči. Takové naše „*duperele*“ by se dalo vysvětlit jako vše kromě jídla, majetku, víry, zdraví. Ostatní bylo a je nedůležité, a to nedůležité „*su duperele*“, zbytečnosti, otravnosti, nudnosti, nezajímavosti. Bláboly zase, hlouposti, pitominy, drby, nepravdy i mnohomluvnost o zbytečnostech či domýšlení byly u nás odmrštěny slovy „*dříst na list*“ či „*květnatěji*“, „*dřisty prdy kole vrby*“, či „*dřistky prdky kole vrby*“, *byly-li nevelké*.

Podbeskydská mluva má své perly, drahokamy. Dosáhla nejkratšího slovesa a slova zároveň, navíc — typograficky vzato — i nejujournějšího, které v soutěži jazyků nelze porazit (štíhlejší je snad jen lomítko). Je to 3. osoba jednotného čísla „*jíst*“, a sice „*i*“, totiž (on, ona, ono) „*jí*“ — spořádává jídlo. V celé kráse to vypadá takto: (jo) *im*, (ty) *iš*, (on/un) *i*, (my) *ime*, (vy) *itě*, (oni/un) *jedo*. (Úžasné.) Dále třeba pomnožné podstatné jméno „*zelí*“ má dle pravidel a svého vzoru i 2. pád *zelí*, ale u nás *zela* („*trochu zela*“) a dále (k, o) *zelu*, (se) *zelim*. Anebo číslovka dva: *dvuch* (dvou), *dvum* (dvěma), *o dvuch* (dvou) a *s/z dvumi* (se dvěma). Krása naší gramatiky graduje a dostupuje vrcholu na tomto příkladu. Když měl pomocník na stavbě přivést něčeho ještě dvě/dvoje kolečka (u nás „*točky*“), náš zednický mistr („*muroř/muloř*“) mu poručil „*přivešť ešče dvoje toček*“, nikoli *dvoje točky*. *Stejně tak „vezmi konvu“, nikoli „konev“* — no nádherna! Pak jsou tu jedinečnosti jinde nevídané, tj. úplné nahrazování celých vět, tedy nikoli překládání z našeho jazyka do češtiny, ale záměna celých slov. U nás se neřeklo „*jde*“ nebo „*jede*“, ale „*idě*“ či „*jecho*“. Další: „*Ztuotela*“ značí odtud (píšu dohromady, o mezery mezi slovy se raději nepokouším), tedy „*ztuotela sym je*“ („odtud pocházím/jsem“) a ještě půvabnější: „*zje ztuotela?*“ („jsi odtud?“).

Máme být na **NI** i něco hrdi. Takové „*zatahuje se, přijde déšť*“ se v tom našem kraji řeklo „*idě deka, budě loť*“ (nic není přeloženo a slova se spisovným ani nepodobají), a to ještě dost drmolivě bez pozdržení mezi slovy, jak zde je a bývalo povždy zvykem. Načež, dejme tomu Pražák na prázdninách, vyvalí nechápavě oči — „*jaká deka?, jaká lod?*“

Nicotnou poučkou za desítky jiných budiž zde tento příklad: Prosté shlédnutí ptáka na obloze se sbalí do zdánlivě nedešifrovatelné zkomoleniny. Celkem neškodné: „podívej/pohlédni, tam letí pták“ — „kde?“ — „přece tam“ není radno zaslechnout našincem, jenž mžikem oka prosté sdělení mistrně přetransformuje do rébusu:

„He, hyna leči ftok“ (ovšem vyslov co možná nejdrmolivěji: „he–hynalečftok“)

„Kaj...?“ — „Tuž hyna!“

Srozumitelnější bude — opět ze „stáje“ ornitologické — „he, he, co jich je, a jak se točo!“ co údiv nad chováním hejna ptaků.

Pobeskydská mluva se zcela obejde bez dobré poloviny diakritiky — dlouhé samohlásky prostě neexistují. Abeceda se tak scvrkne o 7 znaků (á, é, í, ó, ú, ů, ý) i o dvojhlásku ou (ta se u nás smrskne vždy v u). Má i jiné vlastnosti — měkké tvrdí („bycy“ = býci „*cyguňit'* = lhát), tvrdé (i po ř) změkčuje („*Trýněc*“, „*břynk*“). Může se chlubit i úsporností; zkracuje slabiky a vypouští i samohlásky („*Frdek*“, „*Frlant*“ = Frýdek, Frýdlant; „*sr*“ = *sýr*), někdy i souhlásky, když se jich zdá mnoho („*eletryka*“ = elektrína). Ušetří, když ne celou slabiku, tak aspoň písmeno („*dycky*“ = vždycky), i když *vždycky se* řekne „*pokažde*“. Na druhé straně zase prodlužuje, třeba „ale ale“ obohatí o „n“ („*nale nale*“). Nemá ustálená pravidla — „*hud to tame*“ = hoď to tam; rozlévat = „*rozlivať*“.

K těm zeměpisným jménům už z dávnověku — *Dobrozemica* = Dobrá, *Potměnošovice* = Nošovice (přídavné jméno je dokonce nošovské, bruzovské, nikoli bruzovické...), *Nilhuty* = Nižní Lhoty, *Vylhuty* = Vyšní Lhoty, *Ligotka* = Komorní Lhotka — se přidává dnes běžně používané pojmenování blízkého horstva, jež má zkrácený tvar *Palkovské hurky* (správně Palkovické hůrky).

Někdy si plete rody — pomeranč — *pomerančka*.

Též je zvláštností pojmenování domů, obydlí. Tak třeba dům Pavelkův jsou Pavelkovice, Dužíků Dužíkovice atd.

Mluví se rychle, a tak předložka se vysloví dohromady s podstatným jménem — „*zizby*“ = z jizby (ze světnice). „*Tunajšina*“ (tj. zdejší čeština) umí zkrátit i celé věty, aniž by pozbyly významu. Vezměme takové „*to se přido*“. Český vyjádřeno (jde o:) věc nebo poznatek, jenž se s největší pravděpodobností někdy bude hodit. Na co potřebuje spisovná čeština dvě věty, nám stačí — budeme-li mluvit řečí předků — čtyři slabiky. Některé výrazy jsou jen zkomoleninami (*kopřiva* X *pokřiva*), některé „rozum nebere“, třeba „*několikrát*“ se u nás řeklo „*paru razy*“. A příchodí, všimne-li si (něčeho nápadného), u nás mu „*pízně mezi/do očí*“.

Obecně platí (s výhradami):

n • => ň (tu a tam) • hanba = *haňba*

tě • => če (někdy) • Těšín = *Češyn*, těžký = *čežky*

t • => t' (viz „slovník“) • (asi každý infinitiv)

á • => u (zpravidla) • drát, drátek = *drut, drutek*

á • => o (převalice často) • drát (peří) = *droť (peřý)*

ou • => u (vždy) • mouka = *muka*

e • => i (dost často) i y • vřed = *vřid*, Malenovice = *Malinovice*, zelené = *zyline*

Ovšem libuje si v jinak málo používaných *d', t', ň, g a f*. Zvláště oním „*t'*“, bylo a je možno ukončit každý infinitiv a také se tak ukončoval, čímž naše mluva měkla. *Půjčila si za tím účelem od Slováků i měkké „l“, totiž l' (pro mladou krávu, „těla“, tj. tele, „ludi“ = lidi).*

Často něco kolísá podle návyků, bydliště i původu jedince–uživatele. Takový bramborový placek, bramborák byl a snad ještě je na „*dulnim koncu*“ (ve Staré dědině) blašak i (tak trochu) blašok. *Tam se řekne „hena“, u Nošovic už „hyna“...*

Těch mimořádností měl zdejší jazyk povícero, i bořící pravidla češtiny. Třeba „uzákoněné“, že žádné české slovo nezačíná písmenem „y“, vyvrátí „*tunajši*“ (to jest našinec) úšklebkem — a co „*ynym*“, (někdy „*enem*“), namítne, totiž spisovné *jenom*?...

Zavzpomínáme na vlastníky této mluvy, tohoto „slovníku“, který používali nejen doma, mezi sebou a při práci, ale i ve styku s veřejností, na plenárním zasedání, při hlášení v místním rozhlase (autor pamatuje na „*tu oto*“ = tady, zde), jakož i na „*malovela cymyntu*“ (trochu cementu), jež se stalo onomu činovníku staré doby přezdívkou a dokonce přeskočilo i na potomka, **takže byl „stary i mladý Cymynt“, Cement.**

Zvláštní vztah k našemu jazyku měla škola, v níž bylo mluvit pobeskydským nářečím zakázáno, dokonce přísně, **tedy pod trestem**. Počátek toho bude asi někdy v 19. století, kdy přišel do naší obce a učil (1809—1844) Josef Švanda, z Moravy vybavený vytříbenou češtinou. Tradovalo se, že nutil žáky mluvit spisovně (znalým zdejších poměrů nezbyvá, než se nad jeho prostosrdečností usmívat), v čemž pak následovali všichni další učitelé (včetně oné marnosti). Žáci pak při napomenutí, že „*pučok*“ či „*muťok*“ (na hnětení brambor pro prase, u nás „*brovka*“) se neříká, poněvadž správně je to „*šťouchadlo*“, váleli se smíchy, jakož, že „*poťapany*“ je spisovně *bloud* a „*colštoku*“ se *kdesi, kde to rozhodně nemají v hlavě v pořádku, říká „technické měřidlo*“.

Poslechněme si jeden opravdový (u nás „*opravdický*“) příklad (byly jich desítky nejméně) z poválečné školy, kdy učitel pozval k domluvě otce čtvrtáka Františka, jenž do slohovky (mimo jiné) napsal jak mluvil, „*jo mum rod kuně*“ (já mám rád koně), z čehož měl učitel záchvat a druhý nastal, když po výtce, aby synu domluvil a i doma s ním mluvil správně česky, otec se nechápavě chlapce zastal slovy: „*nale pane učitel, dy un mo doopravdy rod kuně*“... Malou výjimkou byl nejmenovaný učitel z Nošovic, učící i ředitelující na naší škole, jenž nejenže nebyl tolik přísný, ale víc tolerantní a kterému tu a tam dokonce „uteklo“ nějaké to slovo z běžné mluvy a mnohdy řekl (pobaveně) zdejším nářečím k údivu žactva celou větnou vazbu (pamatuji na jeho „*čežky prumysl*“ = těžký průmysl, „*kopnuť (balon) do gola*“ = dát gól, „*ze nascypany?*“ = jsi nachlazený?).

Vybral jsem pár odposlouchaných drahokamů, nad nimiž nemožno nežasnout:

„*Skej stě su je? Z tuotela.*“ = *Odkud jste? Odtud.*

Zvratné „si“ se měnívá tu a tam v „se“ — třeba při povzdechu „to sym se dol“ („to jsem si dal“).

„*Bylo tam něist.*“ = neměl jsi/neradno tam chodit; „*bylo tři posluchať?*“ = stálo zato poslouchat? — Opilý, „nacucaný“ se napomene: „*Něbylo telo piva piť.*“

O nenasytovi se říká, že „*žere plnym pyskem*“. Necpalo se (jídlo) do sebe, ale „*do seje*“.

„*Tuž to ja*“ je souhlas, ano, to se mi líbí, to je moje gusto.

U nás jakživ nikdo nešel k lékaři, ale jen a pouze „*do doktora*“ (samosebou i „*do zubařa*“; *gynekolog byl u nás, jak ostatně v celém našem kraji, p . . . ř*).

Stejně tak nikdo necouvá, ale vždy jen *cufe/cufo*, jakož i *vycufe* či (postaru) *vycuryko*.

Když někdo něčeho není schopen (např. něco udělat), tak u nás „*něni štonc*“ (*cosy zrobit, kajsy doist*)“, prostě je neučenlivý, div ne „ztracený případ“.

Když je něco křivé, pak je to „*jak dyž byk šči*“ a když nepěkné barvy, tak „*jak husinec*“.

„*Take pichy*“ znamenalo rychlý útěk z místa či někam, například „*take pichy ze školy*“.

Děcka si u nás nehrály (na zahradě, dvorku, na mezi, na poli), ale „*litali po venku*“.

Má ráda humor. — K sedláku s krávou: „*Tuž jak se vede, susede?*“ — „*Ja, tuž idě to, ale nědoji.*“ — (i ten „černý“) „*Hore vum stodola.*“ — „*Tuž stara fryškem ze snidaňu a fofrem hasit!*“ („hoří vám stodola — tak ženo, honem snidani a rychle hasit“).

„*Jak jí/mu je*“ značí *jak se jmenuje, jaké je její/jeho jméno*. Jména vůbec jsou u nás na samotný odstavec. Tak Nohlová byla *Nohelka* i *Nohlena*, Březinová *Březinka*, Cudíková *Cudička* (a to v obou rodech, pokud šlo o dítě), mnohdy se jména křestní stala přezdívkami s vahou příjmení. Tak je manželka od Ludvíka (lhostejno jakého příjmení) *Ludvikova* a autor těchto řádků vzpomíná, že se *Ferdova* (manželka od Ferdinanda) jmenuje vlastně *Vojkovská* (a nikoli „*paní Ferdová*“, jak ji oslovoval), což se dozvěděl až v dospělém věku z tištěného úmrtního oznámení — tak byly přezdívky vřité! Dost často se o děvčeti mluvilo rodem středním, nikoli ženským — „*one bylo s nim...*“

Příliš tence ukrojený krajíc chleba se opoznámkoval — „*přes tyn vidat do Vidňa*“.

Že tě není hanba! u nás nabude na expresivnosti: „*Že tě haňba neochluší!*“

Ještě pár na závěr: „*Do kere motě odevřene?*“ = *do kolika (hodin) máte otevřeno?*

Poštovní známky z albumů si kluci–filatelisté nevyměňovali, ale „*buchali/vybuchali*“.

Zarytá je neochvějně v našich příslovích a moudrech: „*Choť člověk celý diň nic něrobi, přece se rod spočně*“ — to jest: *Ačkoli člověk celý den nic nedělá, přece si rád odpočine.*

A když se někdo namích', odsekl: „*to mě sro*“ (a ne *to mě s . . e*).

Je i vícevýznamová. Vezmeme třeba takové *jebat* (staročesky *drbat, česat, tlouci*; ovšem i *mrkat*). Kromě onoho — jak praví pravidla českého pravopisu — „nářečím zhrube *pohlavně obcovat*“, používá se takřka univerzálně pro slovesa i podstatná a přídavná jména významu citově či pocitově významu opačného:

2. najebalo = rozčílilo, namíchlo
3. jebat (na to) = odbýt (něco)
4. ojebat, ojeb = přelstít, obelhat, ošálit, lež (často v souvislosti s reklamou)
5. jebačka = zdlouhavá a namáhavá práce
6. „mě jebne“ = trefí (šlak)
7. jebnut se = uhodit se (do nohy); i praštit (třeba: jebnul s něčím o zem)
8. vyjeb = nemilé překvapení, nečekaná zvěst, událost, oklamání
9. zjebat = slovně kárat, seřvat
10. jebák = vřídek, akné
11. zjeb = křivák
12. najebaný = opilý (a možná i další).

Podobné je to se „štyftkem“ neboli „dzindzikem“ — malou věčičkou, která má velmi důležitou úlohu, ale je těžko vyjádřitelná (západka, výstupek, zarážka, zásuvka, knoflík, spínadlo, vypínač, přepřadovač...).

A ještě krátký příběh z novější doby: Když se konečně rozhodlo o výstavbě „dálnice“ kolem Dobré, obchvatu, proběhlo stavební zahájení slavnostním výkopem při bývalé cestě na Pazdernu. Sešla se tam celá „generalita“ z osob veledůležitých a také nás, občanů Dobré. Přemnozí již nežijí, poněvadž jsme tam byli věkem pokročilí a přišli i za mladé, pracující. Projevy, projevy, projevy, květnatá děkování, přání a slibování, za každým potlesk — jen za jedním ne, za tím se ozval smích.

To si pohotový souseď „vzal slovo“, a když zástupce Evropy, europoslanec Brandley nazvedl nad hlavu krumpáč a začal do doberské hroudy, zvolal: „*A fest!*“ Bylo v tom vše — nevyjádřený význam, takové vyzvání, „tak jdeme na to!“, řeči už bylo dost, ať se dílo daří... (A nikoli, že se chystá *festival*, jak se mladé pokolení snad může domnívat.)

Z toho všeho, co bylo o naši řeči pobeskydské napsáno i zavtipkováno, plyne, že „*nětunajší*“ (tj. *přišlý* odjinud), byť s nejvyšším možným lingvistickým vzděláním, vybavený slovníky, poradci a celým Ústavem pro jazyk český i nečeský byl ztracen, docela ztracen, dostal-li se do zdejšího prostředí, na které jsou všichni překladatelé a všechny překladače světa krátké. Jakž takž se dohovořil v Podkrkonoší, na Valachách, i v Brně, na Chodsku, v Praze — u nás zaručeně ne — neměli-li k tomu „*tunajší*“ vůli, což potvrdí svými zážitky a trapasy ještě dnes desítky přistěhovalců. Brněnský *hantec* mohl s námi sice soupeřit, leč i ten strčíme do kapsy, neboť je postaven na jiném principu, je umělý, kdežto naše řeč je — říkají odborníci—jazykozpytci — nejbližší jazyku, kterým mluvili praprapra...předkové před tisíci lety.

Nedovedeme odhadnout, jak se přetvářela slova, odlišnosti, zda jsou dílem až *byvšího* století nebo stopadesátiletí, anebo starší. Tušíme jen, že naše mluva je poznamenána (byť ta dnešní už zdaleka ne tolik!) lidem valašským, podhorským, již před půl tisíci lety, či více polským, co důsledek rekatolizace před čtyřmi staletími a nakonec přibytím vlivu haličského, odkud se k nám hrnula předposlední přistěhovalecká vlna. Ta poslední, vesměs z Moravy a dalekých Čech, už zasluhuje kritický odsudek, poněvadž (považte!) už neobléká „*šumny mantel/vinterok*“, ale „*krásnej zimník*“... (No, děs a hrůza!)

„Tak je to ještě čeština?“, tázal se jeden pražský herec, který zabloudil v našem kraji a myslel si, že se dostal někde mimo Evropu, když se ho naši tázali a on měl odpovídat. Nedivíme se mu. Není to ostravština, ani frýdečtina, je to zakonzervovaná mluva venkova frýdecko–pobeskydského, doby předhistorické; a tak vy, lingvisté, znalci jazyků, i mnoha jazyků, desítek jazyků, o zvládnutí pobeskydské mluvy se — radíme dobře — nepokoušejte. Byť byste zvládli její nepsané zákony, naposlouchali ji do nejmenších nyancí, při druhé větě vás máme — věřte, nacytáte se, než by řekl ševc (u vás švec).

Je to čeština, a krásná, na kterou není možné nebýt hrdý, ale bez slovníku nezkratná. Teď, když jsme **J** vysekli poklonu, nezbude, než zalistovat v něm, ovšemže opatřeném nezbytnými větnými vazbami, vsuvkami, ozřejměními a vysvětlivkami.

Tuš, idem na to.

Ponašemu — aneb: „co znamenalo, když se řeklo...”

aji („byli tame aji tu”) • *i* (byli tam i zde)

ajnfachove • odbyté, nekvalitní

akurat; „tys na to akurat přišel” • zrovna, právě; ironicky

akuratni • pečlivý, „předpisový”

almara • skříň

amper • kbelík, kýbl

baba; „baby licu/litaju” • žena (i manželka); „ženy běhají”

babjoř • děvkař

babrok, *babře* (se v tym) • neumětel (tady přesný význam ozřejmí kratičký příměr — totiž „babrok” nesl označení mladíka/muže nechtěně přivedoucí ženu do jiného stavu), *člověk* nevědí si rady

babry • kaše

babsky list • jitrocel

babuchať, *babulať*; *zababulať*, *zababuchane/zababulane* • dobře, teple se obléct; v teplém oblečení, oblečené *tělo*

bachor (*břuch*); *do bachora*; „plyn bachor” • břicho, žaludek; do žaludku; ve smyslu: najezený, sytý

baj; „baj šorem”, „baj o třech” • třeba, například „atši pěšky”, „třeba ve třech”

balamut, *balamutit i balamunt*, *balamuntit* • lhát, lhát, obelhávat

bambelok • lenoch, darmojed

bank • pracovní stůl (v dílně)

bantovat • rámusit (třeba brzy ráno)

baňok, *baňoček* • hliněná/plechová/skleněná nádoba široká nádoba

barskdo, *barskery* • ledakdo, leckdo, ledakterý, leckterý

bebechy, *capary* • věci vesměs nepotřebné, zbytečné, neuklizené

bečet, *beči* • plakat, pláče, vzlyká

bechnuť, *bech sebu* (na „otomanu”/„divan”); „nědožirej, bo ti (nikoli „tě”!) *bechnu*” • uhodit, praštit sebou (na postel); „nezlob, nebo tě uhodím/dám ti ránu”

bělka • houska

bez teho • beztak

beskuryja; „beskuryja jakosy” • (nadávka), „potvora nějaká”

becoky • fazole velké

bidny („iz, bo zje bidny”) • bedný, bledý („jez, protože jsi hubený”)

biglovať; (posměšně:) *vybiglované pyščisko* • *žehlit i* leštit, čistit, *zkrášlený obličej*

bichla • tlustá, mnohostránková kniha

bijok • rváč

blacha; *blašky* • plotna; bramborové placky pečené na plotně (často bez tuku)

bloncať, *blonckať*; „něbloncej se” • procházet, loudat se, neloudej/nezdržuj se

bluť; „*tyn se bluje po bradě*“ • zvracet; „kecá“, neříká pravdu, vymýšlí si
bo • neboť, protože
bolavy • unařikáný, vymlouvající se
bordel • (u nás) nepořádek
borek • vrták
borhamer • vrtačka
borok, boročisko, boroček • chudák, chudáček
brocok • chlebník (brával se na pole, v něm jídlo a hodiny)
brovek • prase, svině
brunclek • vesta
brutvaňok • buchta
bryďň • dobrý den
bryja • omáčka z ovoce, švestek
brykula • montážní páka
břidok/břydok • křivák, podvodník
břinknuť; „*byť potichy, bo ti jednu břinknu*“ • uhodit, dát ránu; „bud’ potichu, nebo ti
dám ránu/facku, **tě uhodím**“
břuch • břicho (viz *bachor*)
buduněk • bydlení
bulka • napuchlina, hrbolek; i houska; též neomluvená absence, „áčko“
bumbuny • bonbóny
bunčok • neruda
buntek • **rozporek u panských kalhot**
buřit; vybuřit • bouchat (na dveře) i močit (chlapsky) i hromovat; vyvztekat
buřok • plevel, hustý porost
buty, chylbutoky • boty, většího čísla
bykovňa • těžká práce, dřina
bykovina • hloupost, blbost, (přeneseně) lež
bymbynek • chlapecké přirození

camrať, „*co camřeš?*“ • mluvit přihloupě, „co to povídáš?“
cance • kecy, povídačky, blbiny
cap • kozel; i posměšek „*stary cap*“, starý chlap
capary • (totéž do bebechy), vysloužilé, **nepotřebné věci i hračky**
capiny • legrácky, blbosti
cebula • cibule
cokl • sokl
colštok • měřidlo
corek • příhrada (na brambory, uhlí)
crbnuť • ulít, trochu/malinko přilít
cufat • couvat

cukle • dřeváky, obuv bez paty s dřevěnou podrážkou
curyk! curykať, vycurykať • zpět! couvat, navracet se, ovšem i vyvléct se z něčeho
cuzok • cizinec
cyckať, vycyckať, „něcycykaju“ • sít, vysát; „nesaj!“ (obecně mláďata od matky mléko)
cycmať (se) • mazlit (se)
cyganiť, cyguniť, (oni/uni) cygaňo • lhát, nemluvit pravdu, vymýšlet si, (oni) se vyhlávají
cygaretle • cigarety
cymbal • výrostek, „klacek“
cymbať • klátit (se), toulat
cyngerlata • pouťové nebo jiné cetky
cyp; „moš mě za cypa?!“; cypek • chlapec, nedorost; „máš mě za kluka/blba/vola/pitomce?!“; původně hornický učení; posměšně i mužské přirození
cvibach • buchta

čamprovane • zředěné
čapnuť • dřepnout
čas, počas • počasí
čemu; „čemu's tam něbyl“, „čemu by ni?“ • proč; „proč jsi tam nebyl?“, „proč by ne?“
čemus; „nědošel, nepřiliz?“ • proč jsi (nepřišel, nepřilezl?)
či; „či tys tam byl?“ • copak („copak ty jsi/tys tam byl?“)
čitať (čicu, čičeš, čice, čítome i čiceme, čicetě i čitotě, čitaju i čicu); čice polityku • číst
 (čtu, čteš, čte, čteme, čtete, čtou); *čte noviny*
čmajznuť • ukrást, vzít
čokl • pes
čopka • čepice
čuňa (pysk) • tvář, obličej (posměšně, vulgárně)
čupřina • vlasy vpředu, též *hřiva* u koně
čurbel • vrabec
čurčet, čurči; • teče (sotva teče, málo), vytéká

darmo; „darmo mluviť“ • zdarma i marně; „zbytečné mluvit/domlouvat“
dekel • víko
děprem • teprve
děchula • peřina i plachta (na seno)
divočiť • spěchat (zbrkle)
díža • díž, nádoba na hnětení/mísení těsta
dlažka • podlaha
do dumu, do chalupy, do baraku • domů
dočkať • počkat
doktor/dochtor • lékař
dokal; dokal tu bude • dosavad, posud; posavad tady (zde) bude

dokladiť • doprovodit (domů)

dokupy • dohromady

dopěruna! • hrome!

dovať, dovaju; „vydovaju děvuchu“ • dávat, dávají; „vdávají slečnu/nevěstu“

dozne • dávno

dožera; dožírať; na dožeru • (obvykle:) neposlušné/otravné dítě; zlobit; k zlosti, k nazlobení

dračky • draní peří

drepsiť • popocházet, přešlapovat, zbytečně chodit

drybať • škrábat, drbat (se)

držťky • akordeon, harmonika

dřemeno • vak, zavazdlo

dřistať (3. os. jedn. č. *dřisce*, množ. *dřistaju*); „*co dřisceš?*“ • „kecat“, říká nesmysly i mluví

hodně, zbytečně (nemluví/neříkájí pravdu); „*co mluvíš za nesmysly/ nepravdy/?*“;

dřisty; take dřistani • hlouposti, zbytečné, nedůležité řeči; kecání, mluvení o ničem

dřivo (na podpalku) • třísky na zatápění

dřizga • tříška

dupa • zadek, zadnice

duperele • hlouposti, zbytečnosti, maličkosti, malichernosti,

ďura, ďurave buty • díra, děravé boty

durdok, durčok; durďula • hádavý, durdivý, vznětlivý; (též významu žena)

dvuch • dvou

dy; „dy je v robotě“, „dy jo vim“ • vždyť; „vždyť je v práci“; „*vždyť já vim*“

dyby • kdyby

dydyna • ženská prsa

dymiť, dymí se (z kumina) • kouřit, kouří se (z komína)

dynst; dynsty • horko, parno, vedro; *akorátní, důstojný*

dzindzik (totéž co *štyftek*) • (mnohovýznamové: úchytka, táhlo, západka...)

džidze, džice; džigať • píchá; píchat

enem/ynym • jenom

esli, esy; „esy/esli tam pojechoš/zajechoš“ • jistli; „jestli tam pojeděš/zajedeš“

ešče • ještě

ež/eš • až

fabryka • továrna

faja, fajka • fajfka, dýmka

fajer • oheň, obvykle velký, vatra

fajne, fajňacke • pěkné, hezké, líbivé, dobré, fajn

fajsel, fajsl • velké, těžké kladivo

fajtat, ofajtat • sekat, osekát (dřívko, kolík, ořezat tužku)

fajront; „fajront, dlažka se myje“ • konec (směny, práce, služby); „jde se domů, vytírá se“

faširka • sekaná
fedrovat • navézt, naložit, nakládat, přikládat (do kamen, na oheň)
fertuch • zástěra
fertyk • a je to, tak jest
fest • silně, **pořádně**
fifrat (v jídle); *fifře, fifřeš*, „*něfifrej se v tym*“ • pohrávat si, přehrabovat;
 „nehravej/nepřehrabuj se v tom“
fištron • rozum, dobrý odhad, čich
flaster • náplast, obvaz
flancek • sazenice
flusnuť, flusat • plivnout, plivat
(od) fochu • z oboru
forota, do foroty • zásoba, do zásoby
fraštan • bodec k tříštění kamene
frřiat; frřia • (totéž co *fifrat*); člověk **babrající se (třeba v jídle)**
frygať, „frygej, iděm“ • jíst, „jez rychle, jdeme“
fryškem • rychle, honem
fučeť, fuči věter; vyfučelo; je fuč! • fukat, fouká vítr; vyvětralo, vykouřilo; je pryč!
 poběž rychle, utíkej!
fuga • mezera, škvíra
fulať; „něfulej“ • lhát, neříkat pravdu; „nelži/nekecej“
furt • stále, neustále, pořád
fusakle • ponožky
fusok • zábal/spací pytel/spacák pro novorozence
futro • dveře i denní dávka pro koně, obyčejně ovsá

galaty • kalhoty, katě
galgan • doslova oběšenec; kriminálník, nezdara
galoše • gumáky, též urážlivě: „pysk jak galoš“, nevzhledného/nepěkného obličeje, výrazu
gerlandy • závěsy
gichnuť (sebu) • spadnout, praštit sebou o zem,
gipky • pohotový, rychlý
glajcha • zděný věnec zakončující stavbu
glajzy • koleje
glanc; vyglancovane • lesk, vyleštěné, vycíděné
glejt • úřední list
globin • krém (na boty)
gořolka, též kvituvka • kořalka, likér
grajfnuť • chytit, uchopit
gramlave (ruky) • nemotorné, nezručné (ruce)
grešle • drobné peníze

grunt • statek, hospodářství; sedlina kávy
gryfne; gryfno roba • pěkné, slušivé; pěkná žena
gřachnuť (řachnuť) • uhodit, spadnout, propadnout; i propadnout u zkoušky
gvelb • obchod

hafery • borůvky
hajdalák • lajdák, nedbalec
hambaty • nahý, nahatý
handra • hadr
hartusiť • hlomozit
havelok • dlouhý kabát (do deště, s kapucí)
he! • podívej!, dívej se!
heblo • věc k ovládní, páka, držák
hena/hyna, henaj („*Hena leti ftok. Kaj? Hena.*“) • tam, tamtudy, tamto („Tam letí pták. Kde? Tam.“)
herberk • nepořádek
herdek! • hernajs! hrome!
heva, hev • *sem*, tady, tu, zde („*dej to hev*“ • „*podej mi to*“)
hlavnička • *teplota, horečka*
hneda, hnedky • ihned, teď
hnotek • peň, spodek stromu, podstavec přizpůsobený vesměs k sekání sekyrou
hnoť z pašunka • hnát (dobytek) z pastvy
hňoť (rčení: „*Tak na světě: jeden druhého hněťe*“) • hníst (těsto; *svědomí; utiskovat, omezovat*)
holofěť; holoferník • halasit, hlasitě se projevovat, křičet; *brundibár*
hoňo (se kuně po venku) • *honí (se koně venku)*
hore, horať (přihorať) • hoří, připálit
horečka • teplota
hosentrogy • šle, „šandy/kšandy“
hotovat; „hotuj se, iděm!“ • připravovat; „sbírej se, jdeme!“
hozať, (oni) hožu • házet, házejí
hrcať, dohricali, přihrcali • jet, přijeli, dojeli, dorazili (mírně posměšně)
hrotek • nevelká nádoba na mléko
hrynek • hrnek
hryzť, hryzaju, uhryznul, „to mě hryže“, „tu oto hryže“ • kousat, kouše, koušou, ukousnul, „to mě mrzí/hryzá svědomí“ (lem košile, šála, v břichu, v krku)
hřešit • *nadávat, láteřit*
hubertus • zimník, kabát (dlouhý, myslivecký)
hudrať; „už zas hudře“ • spílat, vyčítat; „už zase povykuje“
humusok • špindíra
huňok • zimník

hura; „*zanis to na huru*“ • půda, podstřeší; „*zanes to na půdu*“
hurcat • kašlat
hurdať, hurdačka; „*co mě hurdoš*“ • houpat, houpačka; ale i „houpat“, klamat, vymýšlet
si, „co mi to namlouváš?“
hury bury • (cit.) **něco jako „oheň na střeše“**
hušenka • housenka
huštat; „*ty mě husceš*“ • houpat; „ty mi lžeš“
hyna, hynaj, totěž co hena • tamto, tam

hcypať; hcypnul; ale nascypany • umírat; umřel; ale nachlazený
chechlať, pižlať • krájet, řezat
chechtoky • drobné peníze, halíře
chlamať • smát (se)
chlampať; „vychlampal všecko“ • pít; „vypil vše“
chlastať (kvituvku), chlašče • pít (nadměrně nebo opjjet se kořalkou), opjít se, pije
chlop, chlopek • muž, chlap; **manžel**
chlemstať • pít, šplíchat
chlustnuť, chlustať; chlušče kole sebe • chlístnout, plivnout; kydá kolem sebe
chlustaněc; „*ti chlustnu*“ • plivanec, nakydáno; i úhoz, rána; „tě praštím/uhodím“
chrobači, chrobalive (jabko) • červivé, napadené červem (jablko)
chudy • hubený, vyhublý
chrobok; chrobalive • červ; červivé
chvalidupa • chlubivec
chylbutať, „buty se mi chylbucu/chylbutaju“ • jsou velké, nesedí na noze
chybe, hože; nachybať; „něchybej s tym telo“ • háže (beze skladu); naházet (na hromadu); „neházej s tím tolik“
chysce • chystá

inči, inači • jiné; ovšem někdy i žena v jiném stavu
iskerka • jiskřička, sedmíkráska
isto; „*isto's tam byl?*“ • jistě, doopravdy, na mou věru; „fakt jsi tam byl“
ist', id! **idme! přiišť** • jít, jdi! **pojďme! přijít**
izba • pokoj, světnice

ja — ni • ano — ne
jajca • vajíčka
japať; „co se japeš?“ • chlubit; „co se chvastáš?“
jačet; jači • ječet, křičet; řve
jebať; „co jebeš?“; zjeb • špičkovat, provokovat, popouzet; „co provokuješ“
jebačka • titěrná nebo zdlouhavá práce (i nevděčná)
jebnuť; „to sym se jebnul“ • uhodit, praštit; i zmýlit se („to jsem se zmýlil, spletl“)

jechať • jet (jo/já) jechom, (ty) jechoš, (my) jechome, (oni) jechaju, ujechal; *hlu*, ujel
jest'; (Irko,) iz!; *pojiz*; 3. os. (on/un) i • jíst; (Jirko,) jez!; najez se; 3. os. (on, ona, ono) jí
(spořádává jídlo)

jo, joch; „*joch sym se smjol*“ • já; „já/to jsem se smál“

kafrat'; „*někafej mi tu!*“ • mluvit zbytečně; „neodmlouvej!“

kaj, kaj iděš • kam, kam jdeš?

kaj by (doliz); *kaj by! ale kaj by!* (*pochybovačně*) • sotva by (přišel); kde by! ale *kdy by! /kde by!*

kaj iděš?, kaj vališ? „*Kaj stě su je?*“ • kam jdeš?, kam spěcháš? „*Kde jste?*“

kajdanky • železka (policejní), okovy

kajkery • kdekdo, ledaskdo

kajs byl? • kde jsi byl

kajsy, „*co to kajsy?!*“ • někde, někam, „co se děje?!“

kejsy; „*to kejsy na vesno*“; „*kej přiděš?*“ • někdy v budoucnu; „to někdy na jaře“; „kdy přijdeš?“

kakoč • nočník

kaloč, pantok • velká sekera

kamiček • křída

kamilky • heřmánek

kapku; „*kapku octa*“, *kapečku*, „*podarujtě kapečku...*“ • trochu; „trochu octu“, trošku, trošičku, „dejte malinko...“

kel, „*di do kelu*“ • řepa, „běž/jdi někam“

kelčoky • zuby, stoličky

kelirub • kedluben

kelner • hostinský; i důlčík

kery, kerysi; „*o kere (to bylo?)*“, „*kery je kery?*“ „*o kere přijechotě?*“ • kdo, kdosi i jakýsi, i někdo; „kdy/v kterou (hodinu to bylo?)“, „kdo je kdo?“ „*v kolik (hodin) přijedete?*“

kibel • kbelík, kýbl

kilof • krumpáč

kipe, vykipe; někipej • přetéká, trusí (ale jen tekuté), *bryndat*, vyprázdní (viz úvod)

kisle (zeli, limony, oranže) • kyselé (zelí, citróny, pomeranče)

kisňa • bedna, krabice

kity; dostal po kitach • nohy, stehna; dostal na zadek

klabajzňa • ústní dutina, „huba“

klače • nohy

klamerka • kolíček (k zajištění pověšeného prádla)

klej • kliš

klocek, klopetek, klopety • dřívko, klacíky

kludit se, „klud se!“ • odcházet; „odejdi/jdi mi z očí/zmizni!“

klunkry, klunker • harampádí

klyba, klyboň • mladík, hoch vlastností odsuzovaných, „klacek“
klzat; klže • *klouzat; klouže*
knajpa • nálevna, hospoda
knebel • hromádka, kopeček (i lejno)
knobloch • česnek
kobzit' (se), (totěž co) „rušať sebu“ • převalovat (v posteli), hýbat/„mlít“ sebou
kobzole, kobzolisko • brambory, *brambořiště*
kolenačky • na kolenou, po kolenách
kolera, kolerstvo • (nadávka) nedobry člověk, nedobrá věc
koltuň; „koltuň mě lume na gořolu/kvituvku“ • 1. rarášek, díblík, neskutečná/pohádková postava; 2. „cosi mě svádí opít se“ . 3. *zašmodrchané/nerozčesané vlasy*
komisňoky • vysoké, pracovní, pevné boty, obvykle přidělované ve státních/*obecních* službách, vojákům, *četníkům–policistům, cestářům, železničářům*
konzum • obchod
kopa • hromada (sena)
kostrbaty • nerovný, zbrzděný
košťovat, okošťovat, „zkoštni to“; „koštni, co to je“ • zkoušet, zkusit, okusíš; „zkus to“, „ochutnej, co to je“
kověř • nádrž na dešťovou vodu, obvykle na hasení požáru
kožuchy • pozdní jablka
krkoška • klacek, suchá větev
kramla • tesařská spojovací skoba
kroť, pokroť; „ukrej se kusek“ • krájet, ukrajovat, pokrájet; „ukroj si kousek“
krupičok • pečivo z hrubé mouky, *graham*
krutipysk • nedobré pití/jídlo (posměšně)
kryka • hůl
křesno/křesny, „muj křesny“ • kmotra/kmotr, „můj kmotr“
křok; křoky • keř, *křoviny*, houští
kucko • kašle
kušček, kuščiček • kousek, kousíček
kudlačky • angrešt, srstka
kudly; vykudlit • vlasy; vytahat za vlasy
kula • koule
kulať (se) • válet (se); i koulavat
kuličkovat • koulavat se (sněhovými koulemi)
kulik • tenký kus dřeva, ale nikoli hůl
kuliva teho • kvůli tomu
kumbal, kumbalek • síňka, komora
kumin • komín
kumšt • dovednost, ale i lest, vychytralost
kunčoft • zákazník v obchodě, u holiče

kunčina • jetel
kuně, „*přijechal na kuňovi*“, „*pasu se kuně*“ • koně, „přijel na koni“, „pasou se koně“
kupel; *do kupela* • koupelna; *pod sprchu*
kura, *kurča* • slepice, kuře, kuřátko
kurdybele • (nadávka)
kut, *v kutě*, *do kuta*; *kutek* • kout, *v koutě*, *do kouta*; *koutek*
kutať, *kuce*, „*někutej v tym*“; *vykutať* • hrabat, hrabe; „*nehrabej v tom*“; *vynašel*
kutloch • pelech, bungalov, místo pro spaní
kuzňa • kovárna
kvak • tuřín
kvalt • rychlost, spěch
kvit, *kvitka* • kořalka, pálenka || rozdíl od *kvitace* = potvrzení || *kvitku* (štamprlí
 pálenky) se zapjelo stvrzení smlouvy
kvitpumpa • opilec, „*ožrala*; *ožralica*“

lajda • hra na bábu
lapatice; *laputa* (*až po kolena*) • kalhoty (zalátané); *oděv po kolena*
lata • zlobivé dítě, „*výmasta*“
laterňa • svítilna, lucerna
lavor • umývadlo
ledva • sotva
lice „*jak perperentykel*; *jak by mu u řiti/dupy horalo*“ • běhá „*jak kyvadlo hodin*; *jako by mu u zadku hořelo*“
ligotať; *ligoce* • oslňovat; třpytí
líky, *pro líky do apatyky (hapatyky)* • léky, *pro léky do lékárny*
lištiť; *lisknu*, *lištim po pysku*, *vyliškam* • dát políček, facku; *praštím*, *vyfackuji*
litať; *litačka*; *leťo* • být venku (o svém volně); „*aktivity*“ *po škole a po práci s kamarády*;
letí, *běží*, *utíkají*
„ná liva liva“ • (vybízení drůbeže *při podávání jí žrádla*)
loch, *luch*; *do locha*, *v lochu* • sklep, *do sklepa*, *ve sklepě* (ale i *vězení*)
lotka • vysoká nádoba z hlíny, skla, plechu
lot; *budě lot* • lít, nalévat; *přijde děšť*
loziť, *laziť (oni/uni)* *lozo*, *lozili po chalupě* • *chodit*, *kráčet*, *loudat se*, *šourají se*,
šmejdili po bytě, *v domě*
ľubačka • líbání, *milostná scéna* (*ve filmu*, *na veřejnosti*)
lude (*pravja*) • lidé (říkají, mluví)
ludra • křivák (povahou), podvodník
ľuft; *do ľuftu* • *vzduch*; *povětrná/ý*
ľuchne („*tam tě ľuchně*“) • (ve smyslu: *hloubka v řece*, že *nedosáhneš nohama na dno*)
ľuchať, *ľucho tame/na venku* • lít, *tam leje*, *silně prší/venku*
ľumať; *ľomať* • *lomit*, *lámat* *ve smyslu nabádat*, *lákat*, *vábít*

lura • řídka polévka/káva, šízená

lyčny • tuhý, houževnatý

lykať • pít (hltať), chlemtat

lyžka • lžíce

mackať se (zoblikanim) • (být) lenivý, pomalý (při oblékání)

maglajs, sajrajt • kaše, blátivé, kašovitě

majdnuť (se) • minout, netrefit

majster (majster pipla) • mistr (hanlivě *neúspěšný mistr*)

majstrovať, („tys to“) zmajstrovať • vyrábět podomácku, zabývat se výrobou něčeho; ovšem i posměšně

malovela • trochu, víceméně, ne úplně

mamlas, vymamlasit' • hlupák; *udělat špatně*

mamrať; roba mamře • nesouhlasně mluvit, odporovat, mluvit pro sebe; žena vyčítá

mantel • kabát

marasit'/namarasit'/rozmarasit'; „to byl maras!“ • ušpinit podlahu, znečistit, nanosit (na botech), nanést z venku špínu; „to bylo něco!“

masť, mastnota • tuk

mašina • lokomotiva i *motorka, pincek*

memlať, memle • mluví, drmolí (nesrozumitelně)

meškať; „kaj meškoš?“, „kajsy tu meško“ • bydlet, pobývat; „kde bydlíš?“, „někde tady přebývá“

měť, něměť; mom, nimom (ale i) nimum pyniz • mít, nemít; mám, nemám peníze

migať; migej! • míhat; utíkej! běž!

miškoř • provádějící kastraci

moce, co se moceš • motá, co se motáš, zavazíš

močka, „telo močky?“ • omáčka, „tolik omáčky?“

mojiček • smetánka, pampeliška

montovať; „němontuj se do nas“ • sestrojovat; též vtírat, „nech nás být“

motáť, moce (se), „moce se jak pudlo pod splavem“ • motá (se), nekontrolovaně, „jako plechovka pod splavem“

mozga • mozek, hlava, rozum

možem • můžeme

muckať • objímat (i s líbáním), mazlit, *projevovat vřelost*

mudrovať, „němudruj! drž pysk/pyščisko!“ • mluvit, rozvádět myšlenky i mluvit hloupě, „buď potichu! zavři ústa/hubu!“

much, „much's tam byť“ • mohl, „mohl jsi tam být“

muchlat (se) • objímat (se)

mur; murovať; murovano izba, murovany kumin • stěna, zeď; zdít, stavět; zděná místnost, vyzděný komín

mustr, mustruňk • vzor, předloha, příklad

muťok (pučok) • pomůcka k drčení brambor na kaši nebo pro prasata
myčka • lehká pokrývka hlavy
myknuť • posunout, *trhnout*, *pohnout* (něčím)
myndrok • rozumbrada, mudrlant
myť (hrnce) • umývat (nádobí)

nafučený • uražený, nazlobený
nachcypány, *nascypány* • nachlazený, (lehce) nemocný
nakuli, *nakulil sněha* • naválí, nanesl sněhu
nalykať • napít, zhltat, přepít se
nanovo • znovu
napolitanka • oplatek
napotvoru • schválně, naschvál, jako z udělání
naraz • najednou, pojednou
naspadek • zpět, zpátky
naťunka • nať
navrchu, *navrch* • nahoře, nahoru
nečas; „*isť do takeho něčasa*“ • nepěkné počasí (pro déšť, sníh, vítr); „jít do takové sloty“
něhaňba • nestyda, hanebník i pomlouvač
něch (to byť); „*tuš něch mo*“ • ať, nechť, nechej to tak; „*tak ať má*“
někulny • neohrabaný, pomalý, lenivý, „bez života“
nělza; *nělza pohryst* • nejde, nemožno; nemohu pokousat
němůtť • netlače
něpozdovo; „*to se mi něpozdovo*“ • nelíbí, má výhrady, *pochybuje*; „*tomu nevěřím*“
něskoro • pozdě
něťažit • není zatěžko („*něťaží se ti kajsy isť...?*“ • chce někam jít?“)
něutrefiť • neodhadnout
nevěsta • snacha
nevidat • nevidět
nězatměť (něch nězatmiš) • neopozdit se (ať nepřijdeš pozdě, za tmy)
nima (nima cveka), *nima to tame* • nemá i není (nemá cenu, *úroveň*), nemá to tam
ňarčet • naříkat

obleči • oblečení
obsryvať • *zdržovat*, mackat se (s něčím)
obyčejnske • obyčejné
odevřet; „*odevři pašťku*“ • otevřít, „otevři ústa/hubu“
odkludit • vyprovodit
odpust, „*na odpust*“ • pout, „o pouti“
ojebať, *ojeb* • ošálit, oblbnout, zmýlit, nepravda, šalba
okulare • brýle

okut; *okul kuňa* • okout; okoval koně
okupaty • okoupaný
opravdicky • opravdový
orsteve a tebel • ostrve a tyčky do ní
ostatni • poslední
ostinky • peroutky, „stonky“ draného peří
ošurgane • ošoupané, vynosené
oto, tu oto • tuhle, tady
otomana • postel, lůžko, lehátko
ozobe, ozobaly (ruky, pazury) • studí, mrzly (ruce, prsty)

paček • sáček (papírový)
pačesy • vlsy, rozčuchané, neučesané
pajadlo • (věc) nestabilní, neznámá, nepochopitelná, zbytečná
pajtky; pajtať, pajtoš; pajdze • nohy; pajdat, kulhavý, člověk o holi; napadá, kulhá
panděro • břicho, obyčejně velké nebo plné
pantok • velká sekýra
papluchovať, „nepapluchuj!“ • odmítovat, poznámkovat, „neodmlouvej/mlč!“
paprče, po paprči • ruce, po ruce
parchota; parchoty • (dámský) účes; vlasy (u mužů dlouhé, neostříhané a neupravené)
partyja • parta, kolektiv
paru, paru razy • několik, několikrát
paskuda • mlsoun
pasuje(!) • souhlasí, „sedí“ (rozměry něčeho), ale i ve smyslu „to je mu podobné“;
v pořádku „to mu (k němu) pasuje = to je mu podobné“
paštěka, „chceš po paštěce?/pašcece?“ • tvář, ústa; „chceš facku/přes hubu?“
pataček • tableta
patyk • klacek, hůl
pazucha; „zber to pod pazuchu“ • podpaždí, „vem to pod paži“
pazur; „mo v čimsy/čemsy pazury“ • nehet i prst; „má v něčem prsty“
papiřok • ořech (tenkostěnný, vlašský, louská se v dlani); též hřebík na térovou střechu
pčkoť, „pčko jak kot/kocur“ • kýchat, „kýchá jak kocour“, pokašlává
pecek, šporhelt • kamna, sporák; (i počítač PC)
pečky • křížaly, sušené ovoce na zimu
pečoky • pečené brambory (po vykopávce na poli ve žhavém popelu ze suché natě)
pěrun • zlomyslník, nezdara
píchat; „pichy přeč“ • trapem běžet; „rychlý útěk“, *pospíchat*
píjany • opilý
piliňok („hučí jak piliňok“) • kamna na piliny; mumlavý, nadávající přirovnávající se ke kamnům

pinček, na pincku • jednostopé vozidlo pro jednoho (od značky „pionýr“); malá motorka
piplať, piple se s tym • hrát si, loudá (se s něčím), i krémovat, malovat, natírat
piščet; „baby piščo“ i „baby piščaju“ • piští, naříká, „ženy • • • •“
pišingr • dobrotka, oplatek, keks
piššvor • malé dítě (posměšně)
piškot • žák i učedník, nezkušený, *neznalý, třeba i slabého těla*
piznut; pizně mezi oči • uhodit, bouchnout; udiví, překvapí
pižle; pižlok • obtížně krájí; *tupý nůž*
pjaga • kašovitá hmota viskozity malty, těsta, bláta
pjagať, „pjago cosy“; „pjadze se v tym“ • hníst, hněte; „hňácá něco“, „brodí se v tom“
pjantať, co pjanceš, co moceš • pléct, co pleteš, co motáš; mluvit nesprávně, lživě, nesrozumitelně
pjantok; pjance, plance; pjantat • *popleta, kecala; plete, pléct (svetr)*
pjata; v ty pjaty • pata; vzápětí, v ten čas, zrovna
placuchy (ze slívkami) • placky (se švestkami)
plezmero • trdlo (nadávka), *chytrák*
plotovina • nekvalita, nejakost, plevel
plucka • placatá patentní uzavíratelná nádoba (obvykle plechová na kávu, čaj, polévku)
pluhactvo • nedobrota, nechtěné, opovržení hodné
pluť („darmo mluvit, haňba pluť“) • plivat (lidové rčení asi ve smyslu: zbytečné domlouvat, *radit, poučovat*)
počasna • počastování, pozornost, pohoštění
podaruněk • *dárek, obdarování*
podarymně; „sme tame šli, tame bylo ist“ • zbytečně (jsme tam šli), marně
podmištonka • syrovátka
pofiderni; tako pofidernost • zvláštní, nezvyklý, podezřelý; taková věc k zamyšlení
pohrkať • *popojet*
pochtivat • *žadonit, dožadovat se, loudit, škemrat*
pochraniť, schraň to • uklízet, uklid/schovej to
pojčať, pojčej mi... • půjčit, půjč mi...
pojidanky • dobroty, pamlsky, *pochoutky*
pokažde • *vždycky*
pokludiť • uklidit, *sklidit*, udělat pořádek
pokosmat • učesat, ulíznout (vlasy)
pokřiva • kopřiva
pokupě • pohromadě, vcelku
polityka • *noviny, denní tisk*
pomahať; „pomahej se domu/dumu“ • usilovat, domáhat; „běž už domů“
pomerančka • *pomeranč*
pomuckany • *zulíbany*

pomykat • spěchat, popocházet
ponejprv • *poprvé*
poněvírat • nevážit si (něčeho), opovrhovat
popasovat (se; s něčím) • *poprat se; zápasit, poměřovat, vyhrát, vyrovnat se s něčím*
popity • opilý
popoludní • odpoledne, po obědě, po poledni
poprubať • vyzkoušet
popředky, „di popředky“, „hodiny idu popředky“ • napřed, „jdi napřed“, hodiny jsou popředu
poptať se, popytať • optat, otázat (se), zjistit
poradit; poradit se (s tym) • svést (ve smyslu umět), vědět si rady (vědět, jak na to)
posledek; k posledku • *konec, závěr; naposled*
poštara • poštovní doručovatelka, „poštačka“
potěp • *povahy nestálé, člověk prchlivý, nezdara*
potlukačka • nestálá, podřadná práce, náhodný výdělek
potunk • vlak (z polštiny)
poval • strop
povrut; pojčat s povrutem • návrat; půjčit s navrácením
požer • *především chutné jídlo, ale i blaho, rozkoš*
pravit; „křesno pravili, co by došli“; pravja • říkat, sdělovat; „kmotra říkala, že by přišla“; říkají
prdelkovať • zbrkle, nervozně, nerozvážně, popocházet (vesměs zbytečně)
probožky! • proboha!
prubovať, poprubovať; sprubuj! • zkoušet, vyzkoušet, ochutnávat; okus! zkus!
prvši • dřívější
přechladnuť • nachladit se
přepadneš • spadneš, zakopneš
přešmatlať • projít, prochodit
příhorane • *připálené*
připity • *přiopily*
přihefnuť, přiheftnuť • připevnit, přitlouct
příhorane (kobzole), přihorat • *připálené (brambory)*
psjorka i psorka, psjorky • nejedlá houba, nechutná/napadaná jablka
psok • pejsek, pes
psuť, psuje; zepsul • *kazit, kazí, dělá špatně; pokazil, znehodnotil i zkritizoval*
psnivý • vybíravý, komu neuhoví
pucovať; opucovať buty; pucvol • čistit, cídit; očistit boty; *čisticí vlákno*
pučiť; pučo se, pučilo (se telo ľudí) • mačkat (i hníst); tlačí, mačká se, byl tam nával, tělo na tělo, tísnilo (se tolik lidí)
pultačka • bláto, malta, posměšně krém
puščať • pouštět

putenka • dřevěná nádoba (na vodu)

putyra (*rčení „putyra ze syra“*) • díž, bečka, tělnatá/tlustá/obézní žena — dle jiných domýšlivá, pyšná, ale hloupá žena

pysk; *chytnuť/dostať/chlastnuť po pysku* • pysky (i u lidí, rty), ale i obličej, facka, políček

pyskula; *pyskovat* • hádavá žena, ale i mluvka; odmlouvat, připomínkovat

pyščisko, „*rozjav to pyščisko*“ • ústa, „otevři hubu“

pytat; *popytat* (*kery se pyce?*); *popytej ho* • prosit; poprosit (kdo se ptá?), popros ho

pytečky (*pytečky, pytečky, pojčtě mi...*) • prosím (prosím pěkně, půjčte mi...)

rabunk • (z hornictví:) čelo, kde se kope uhlí

radionka • čepice (bez kšiltu)

rajfajzenka • spořitelna

rachota; *rachovňa* • těžká (manuální) práce (v továrně, v dole); dílna

rajbašiť • šmejdit

rajbovať • třít, drhnout, masírovat

rajzovať • cestovat, toulat se dlouhodobě a daleko

rant • okraj, kraj, hrana (stolu)

raz, paru razy; *poraz*; *raz tolik* • jednou, několikrát; pojednou; *dvojnásobně*

rezně • rezaví

roba; *robečka* • žena (obyčejně manželka); *ženuška*

robiť; *robi* (3. os. robjo); „*rub se, jak chceš*“ • pracovat, dělat; pracuje, dělá (3. os. pracují, dělají); „dělej, jak myslíš“

robota; *robjo* • práce; *pracují*

rovnako • stejně, oboustranně

rozežrany • rozpustilý

rozjaviť (hubu); *rozjaveny*; *rozjavovať* • být hubatý, drzý; „je ho všude plno“; i zívát

rozfukať • rozházet

rozlizať • rozcházet

roznuť, *něrožinej* • rozsvítit, nerozsvěcuj

rubat; „*na venku rube*“; „*zrubu tě*“ • sekat, ale též „venku lije“, „zbiju/seřežu/nařežu ti“

rušať, *rušo* • hybat, pohybovat, i *hemžit* (*chroboci = červi*)

ryčeť, „*dej bykum, bo ryčo*“; *ryčok* • řvát, „nakrm býky, protože řvou (hlady)“; hlučný přístroj i člověk

rychtovať • spravovat, dávat doporučku, narychtovat (hodiny na přesný čas)

rygel • petlice, zástrčka u dveří

rychtyk • správně, doopravdy, právě tak, dát *do rychtyku* = doporučku

ryna, *ryny* • střešní žlab, ovšem i svody

ryngelšpil • kolotoč (pouťový)

rynek • náměstí i náves

řbet • hřbet, záda
řečny • upovídany, mluvka
řihat • řihat, odřihovat
řikat, řikej! • modlit (se), modli se, odříkávej!
řochňa • tělnatá žena

sači, siholi • mrholí, slabě, drobně prší
sajrajt • břečka; emulze
scyplok, scyplina • neduživce, slabý i pobledlý, často nemocný, vyhublý
schraniť • uklidit, schovat
servet (i obrus) • ubrus
sidať; „sidej a iz!“ • sedat; „sedni a jez!“
sikať • močit, čůrat
sitko • cedník
sivy • šedivý, šedý
skokat, skokaju • skákají, skáčou
skipe • kypí, vzkypí, přetéká (při vaření)
skisnuť, skisle mliko, wykis'/vykisnul (v šenku) • zkysnout (mléko); i zůstat, nepřijít
včas; přečkal (v hospodě)
sklane; sklinka • skleněné, ze skla; sklenice
skokat, skokaju • skákat, skáčou
skoro (skoro se stik), skoro ja • téměř (málem se rozčlilil), málem ano; brzo
skuhrať (3. os. on/un skuhře) • naříkat, stěžovat si (3. os. naříká)
skura; zapít skuru • kůže, pokožka, slupka; zapít zemřelého
skurdyple • (nadávka)
sidolovať • cítit, leštit, vyhlazovat
slamjonka • ošatka
slamka • brčko
slidan • mlsoun
slivka • švestka
slopať, vyslopať, „vyslopali všicku kvituvku“ • pít, napájet, vypít, „vypili všechnu kořalku“
smětať, „smětej!“; smětok • mazej!, běž!, utíkej!; uličník
smoliť, posmoleny • kadit, pokálený
sniť; „snilo se mi“ • zdát; „zdálo se mi/měl jsem sen“
sošny • ztepilý, statný, „udělaný“
spočnuť • odpočinout
spodňoky • spodky (prodlužuje slovo), podvlíkačky
spominať • vzpomínat
spytať, spytej se (ho) • optat, zeptat se (ho)
srvotka, syrvotka • syrovátka, podmáslí
stara/stary • manželka, manžel

staříček/staříčka • děda, dědeček, babička
stihot; stího se ji • stihnout; touží po něčem
stěklina • vztekly/á/é
stik, stikať • vztekl, vztekat
stirky • jídlo z těsta **na různé způsoby, obyčejně nasladko**
stisnuť („stisni mi to“) • stisknout, vytlačit, vytisknout („vytiskni/sevři/stiskni mi to“)
střapoč • neučesaná/ý, vlasatá/ý, ale i dítě (před pubertou)
stukať • naříkat
stuličky • měsíček, nechťík (léčivka)
su/něsu • jsou/nejsou

suka • fena

susek • místo k uložení zásob i náradí ve stodole, hospodářské budově
suši, suší mě • žízeň, mám žízeň
svinstvo • neřád, špína i smetí
sviňok, svindura • pasák prasat i člověk nečistý, zanedbaný i vulgární, neslušný
svrběť, svrbí; už mě ruka svrbí • svědit, svědí; (ve významu: uhodit někoho, pokárat)
synek, syneček, synčisko • chlapec, chlapeček, syn, hoch, chlapec

šabnuť (se); „šabli sme se“ • podělit se, rozdělit se o něco; „rozdělili/podělili jsme se“
šajba • matka (ke šroubu); též hodnostář, ctihodný, důstojný, sportovec, mistr oboru
šajtnuť; šajt • useknout, odseknout; kus (např. špeku)
šajstek • drobnost, kousek, nevýznamnost
šalený • šílený, nenormální, „padlý na hlavu“
šalunk • bednění pro lité zdivo
šanovat; „šanuť butuv“ • **opatruj**, šetřit; „šetři si boty“

šantala • flink

šarpat; „zašarpal s ním (za kravatel)“ • trhat, cloumat, neurvale tahat; „zatřepal s ním, (vzal ho za límec)“
šastnuť; šastnuty, šastnuty • uhodit, praštěný, nenormální

ščur, štur • myš, **polní myš, potkan**

ščuriť (se) • šklebit (se), **usmívat**, výsměšně **pózovat**

šejdrem • křivě, nerovně, klátivě

šibať • rychle jít, běžet; bít

šibovať • **posunovat** (šoupáním)

šifoner • skříň

šiny, glajzy • koleje

šizuňik • podvodník (např. hostinský)

škarňa, škarnička • přihrádka, **pokladnička**

škarpa • příkop podél silnice/cesty

škleba • nepěkná/ý/é **v obličeji**, posměšně ohyzda

škludit', *škludok* (*šklud synek*) • slídit, slídil (slídící chlapec)
škňariť totěž co varčeť („*něvarč mi tu!*“) • brečet, nařkat („*nekňuč mi tady!*“)
škračka • škrabka (na loupání brambor)
škubačky • draní peří
šlabrok • šála přes ramena, *plášť*, *pelerína*
šlaftruňk • sklenička na spaní, na rozloučenou
šlajder, *šlajdr* • prak
šlajfka • *vázanka*
šlak (*trefil*) • mrtvice
šlauch; *šlaušek* • *hadice*; *hadička* (*ventilek*)
šlohnut' • *ukrást*, *uzmout*
šmarovat'; *šmaruj!* • jít, kráčet, pochodovat; běž!, klid se!
šmihať, *šmihej* • chvátat, utíkat, poběž
šmirgl • *smirkový papír*, *brusný papír*
šopa • kůlna, příhradek, přístavek (na náčiní a nářadí, obvykle dřevěná)
šora, *šura* • řada, fronta
šotolina • kamenitý povrch cesty, šterk
špacyr, *isť na špacyr*, *špacyrem* • procházka, jít na procházku, procházkou
špacyrštok(y) • vycházková hůl, berle
špajska • spíže, spižka
špara • škvíra (např. mezi deskami), *rozpora*, *mezera*
šparať, „*nešparej v tych ušach*“ • dloubat se (v nose, v zubech...), „nedloubej v těch uších“, vykopej si z uší (když někdo neposlouchá/je nepozorný)
špargas • metr, doměřovač
špekulovať • vynalézat, přemýšlet (jak na to)
špendliky • malé žluté slívy, švestky
šperky • škvarky
špeti, „*špeti se mi, nělubi*“ • hyzdí, „nelíbí se mi“
špigolce • ostny
špik • kostní dřeň
špilka • špejle
šporhelt • kamna, sporák
šporkasa • *spořitelna*, *záložna*, *raifeisenka*
šprajcovať • zdráhat se, *odpírat* i *podpírat*
šrajtofla • peněženka
šrank; *šrankovať* • *prádelník* i *závora*; *zavřít závorou* (*šrankovníci svatebčany*)
štabarcovať, *štabarc* • hlomozit, hlomoz
štamprla • půlka (kalíšek na likéry)
štěbla • novorozenec, malé dítě; i rybička
štěkula • hádává, nadávající, vyčítající, umluvená žena
štelovať, *poštelovať*; *štelung*; *štelář* • seřídit, seřizovat; *seřizovací nářadí*; *regál*, *zásuvka*

štengrovat • vybízet, podbízet, provokovat
štipka • škvor
štiplavy • pálicí
štonc („něni štonc sem příst“) • schopnost udělat („není schopen přijít“)
štopovat • opravovat ponožky, punčochy
štrample • dětské punčocháče
štreka • železniční dráha, koleje
štrum • elektrický proud
štrycla • bochník chleba
štrykovat, uštrykovat sveter • pléct, upléct svetr
štyfek (i dzindzik) • uchycení, táhlo
štymuje/něštymuje • souhlasí/nesouhlasí, „sedí“
štyry • čtyři
šuflet, šuflada, šufl • zásuvka, *šuplík*
šumny • pěkný, hezký
šunt • zmetek
šupa, šupy (z kobzoli); „ty moš šupu“; šupnuť • slupka, oškrabky (z brambor); „ty máš ránu“ (neslušivé, výstřední); popohnat
šupok • otrhanec, trhan, oberva
šuplet, šufle; „do šuplaťa“ • zásuvka (o stolu); „do zásuvky (stolu)“
šure • křivé, nerovné
šustat, šusce vodu, šusce s tym • chrstat, cáká, vylévá
šus, šustly, šuspajtl, pošus, potěp • zbrklý, těkavý, nenormální
šuter; plno šutra • kámen, oblázek; hodně kamení
štokrla • stolek, židle
štolverký • karamelové bonbóny (vyráběné podomácku) (rčení: „Tvrdý jak štolverk“)
štyl • topůrko, uchopení, násada
štop • štovík (bylina)
šťukat, šťuko se mi • škytat, škytám
švablik • zápalka
švaněc, švoněc • hadr, kus látky
švihula • průjem, s . . . ka
švrluk • kvedlačka

tame, tamek • tam
tatarčok • puškvorec (bylina)
tajak • tak jako
těľa; „tys je těľa!“ • tele; „ty jsi tele/hlupák“
telo, „telo ludi!“ • tolik, „tolik lidu!/taková účast!“
telky; „asy telke“ • tak velký; „asi takové“ (slovy, co se ukazuje rukama)
temu („čemu? — temu“) • proto („proč? — proto“)

těpat, *vytěpej*, *těpe to tame*; *natěpal* • házet, vyházej, háže to tam; naházel
tisnuť, *natisnuť*; *stisnul*; *postiskat* • tlačit, narazit, i tisknout; *stlačil*; *sevrřív náručí*,
obejmout, *těž narazit* (do něčeho); *jít* (*tisně do baraku* = jde domů); *vzlétnout*
(„*ajro tisně do vrchu a už tisně do země*“ — volně přeloženo: letadlo vzlétá a už
padá/řítí se)

tovar • zboží

tragač • trakař

traksňa i kraksňa • starý vůz, ojetina

treger • nosník (z němčiny)

trencl • trenýrky, spodky

troky • dřevěná vana potřebná při zabíjačce

truba, *trula* • hlupák, hloupý

truť; *trutina*; „*truť se mi*“ • trávit, otravovat; jed; je mi to odporné, oškliví se mi to
třa, „*třa zaist do doktora/dochtora*“; *nětřa* • třeba, „radno/nutno jít k lékaři“; netřeba
třesknut; „*byť potichy, bo ti jednu třesknou*“ • praštit; „*buď potichu nebo tě uhodím*“

tudy („*kaj's to tudy donis?*“) • *tady* („*kde's to tu donesl?*“)

tuna; „*včilkly tuna byl*“, *tunaj*; *tunajši* • *tady*; „*teď tu/zde byl*“; *zdejší*

ty, *z tych*, *s tymi* • *tyto*, *z těch*, *s těmi*

ťaží se (mu) • *je mu zatěžko*

tmět, *zatmět*; *ťmi se* • *stmívat*, *zاتمět*; *stmívá se*

ťulpas • pitomec, blb

udať, „*udala sem*“ • *utratit i prodat*, „*prodala jsem*“ (na trhu)

udabit • *uchopit*, *uzmout*, *vzít*, *přivlastnit*

udok • *zařízení—pec k uzení masa*, *klobás*

ufechtovany • *upracovaný*, *unavený* *prací*; *znavený*

ujebat • *vysílit*; *obraz*. „*vylámat* (na něčem) *zuby*“, „*vyřádit*“ (se)

ukroť; *one ukrolo* (ženský rod) • *ukrojit*; (dítě) *ukrojilo*, (žena) *ukrojila*

uni, *uni umjo*, *uni už su tu* • *oni*, *umí*, *jsou tady* (přišli)

upalovat; *upaluj do dumu* • *běžet rychle*, *utíkej/běž domů*

uřnut; *uřinať* • *uříznout*, *uřežávat*

utrpka • *nedělní nebo sváteční směna*, *pracovní neděle*, *přeneseně i brigáda*

uvalit, *uvalil* (*kus roha*) • *utrhl*, *odtrhl*, *odštěpil* (*roh zdi*)

vadit (se s *kymisy*) • *zlobit* (se s někým); *těž hádat*

vajco • *vajíčko*

vajsmajster • *mařinka* (*bylina—léčivka*)

valit, *kaj vališ?*, „*něval hlupu*“; • *spěchat*, *utíkat*, *kam běžíš?*; *i bít*; *nemluvit pravdu*,
lhát, „*nevymýšlej si/nekecej*“

varčet; *děcko varči* • *plakat*, *brečet*, *řvát*; *dítě křičí*

varčok • *křikloun*

varkočky • řepík (léčivka)
 vartovňa • strážní domek (železniční)
 vařbuchta • k ničemu, pecivál, nevykonný, líný, slaboch, „bábovka“
 vařkuchňa • kuchyně
 vaštrok • nádoba dřevěná (někdy s oplechováním) na koupání
 včil, včile • teď, právě nyní
 vědo/něvědo • ví/neví/nevědí
 vela; malovela • hodně, moc; málo
 venek, na venku, na polu • mimo chalupu/dům, venku
 verglovať; „zavergluj s tym“; vergel • hýbat, tahat něčím, „zahýbej tím“; věc vlastností posuvných; vrak
 vesno, na vesno (to eš kejsy na vesno) • jaro, zjara, na jaře (to až někdy zjara)
 věter; fuči polok • vítr, fouká vítr ze severu, severák (z Polska)
 (na) vidisko • na očích, k vidění
 vidlok • prosták, nevzdělný, jen na hrubou práci
 vidno; „ež budě vidno“ • světlo; „až se rozední/bude den“
 vinovany • vinen, usvědčen
 vicu, viceš, vice, 3. os. množ. č. vicu • vítám, vítáš, vítá; vítají
 vitok • dárek (Štampre) na přivítanou
 voďana • řídká/vodnatá polévka, česnečka, úkrop
 vroz • najednou, současně
 vrtky • živý, hbitý, pohotový
 všecy; „všecy kuřo“, „všecke klumprty vytěpať“ • všichni; „všichni kouří“, „všechny hračky vyhodit“
 vtisnuť • natlačit, vtlačit (rčení: „co se něvejďě, tuž se vtisně“)
 vuňať, ovuňať; (3. os. mn. vuňo, vuňaju) • vonět, přivonět; (3. os. mn. voní)
 vuzek • vozík, malý vůz
 vybijokno • trestuhodný, vandal
 vybuliť, vybulane • vyvrátit, zbourané; přeneseně i nepřijít do práce, na šichtu/směnu
 vycurykať, vycufať • vycouvat
 vyčasiť, vyčasilo se • vyjasnit, zlepšilo se počasí, vyjasnilo se, přestalo pršet
 vydostať • vyjmout, vyšťárat
 vydávať, „ono je vydate“ • vdávat se, „ona je vdaná“
 vydovať se (one se vydovo) • vdávat se (ona se bude vdávat)
 vygajdať, vygajdane gatě • vynosit, vytahat; vyžilé, vynosené kalhoty
 vyglancovať • vyleštit, vyčistit
 vyhorať, vyhorali • vyhořet, vyhořeli
 vyhukany • vystrašený, překvapený
 vykotit, vykobzit • vybrat se, vypravit (se konečně)
 vykludit • vyprovodit
 vykysť (s kerysym) • ošálit, obelstít, převést (někoho)

vylakovať, „to sym ho/tyn mĕ vylakoval“ • vypéct, vylstít, „to jsem ho/ten mĕ převezl“
vylifrovať • vystřnadit, vyvést
vylizat' (z ďury, ze schrany), vyliza mu z gati • vylézat (z díry, z krytu), čouhá mu z kalhot
vymasta • nezbeda, nezbedník
vypulkať • vypláchnout
vyrypať (vyrypal se na mašině/chrchlu) • nabourat (naboural se na motorce, jednostopém vozidle)
vyřgnuť • vypít, zhltnout
vyryvať • vyčítat, provokovat
vyžgať (se oko) • vypíchnout (si oko)

ynym/enem • jen, jenom

zababuchat; zababuchany • dobře obléct; nadmíru, teple oblečený
zahasit', „zahas, darmo palit' eletryku“ • zhasnout; „zhasni, zbytečné svítit/spotřebovávat elektrinu“

zachybať • zaházet

zapytlovane • zauzlované

zarobek; zarobit' • výplata, výdělek; vydělat si

zašmodrchať, šmodrchať • zapléct, zauzlovat, znesnadnit, zkomplikovat

zatkať • utěsnit, opatřit zátkou, zatlačit, zašpuntovat

zatrolený • nezdárný, provinilý

zavazať; nězavazej • překážet, nepřekážej, necloň

zavytiroť („zpoza kuta“) • vytřít („z kouta“)

zbantovat (dokupy) • svolat, shluknout (dohromady)

zber; zber se to! • vezme; vezmi si to!

zblikať, zebliklo (košulu) • svlékat/svlíkat, svléklo (košili)

zboží • žito

zbulat; „už je to zbulane“ • zbourat, zbořit; „už je to zbořené“

zdechle; zdechlok • pomalu, líně; lenoch

zdrapiť • vzít, uchopit

zdržoky • zábrany

ždurchnuť • postrčit, strčit, žduchnout

zdorbo, „huť to do zdorba“; zdorbiněc • odpad, veteš, „vyhoď to do odpadu“; nepotřebnost, zmetek

zdupat • zkazit, pokazit, selhat, zmařit

zgichat, zgichane • zkazit; nepovedené, znehodnocené

zgruchať • zbít, ztlouct

zgruntu • úplně, cele, z podstaty

zhebnuť • zemřít

zhlavek • polštář, zhlavek

zhnily, (tysje) zhnílok • lenivý, (ty jsi) pomalý
 zherdekovat • ostře napomenout
 zhřivane (kobzole) • ohříváné jídlo (brambory)
 zhřoť, „idu se zhřoť ku pecu“ • sehřát, „jdu se ohřát ke kamnům“
 zhučet • spadnout
 zhurčet • seřvat
 zhřoť • sehřát
 zicher, pozichrovane; zicherka, zicherhajska • jistotně, „stoprocentně“, „na beton“,
 pojištěné; spínací špendlík
 zimny; „pazury mom zimne“ • studený, chladný, mrazivý; „mám studené prsty“; i mrtvý
 zje; „ty zje pjantok“ • jsi; „ty jsi popleta“
 zjeb • nepodara, zmetek, člověk křivého charakteru, podvodník
 zjest, zist; zidla i zidlo • sníst, snědla i snědlo
 zklajdnut • zdržet se, zamluvit se
 zle • špatné, nedobré, nechutné
 zludařit • zkazit (se), poklesnout
 zmuchlat • pomačkat (šaty, látku)
 zohnut • ohnout, sehnout
 zovitka • svobodná matka
 zpyzdit • pokazit, zkazit
 zrazu • najednou, pojednou
 zrychtovat se • opít se
 ztuotela • odtud
 ztych • z těch
 zubruje • vydává zvuk dopadajících kapek deště na (plechovou) římsu, tabulku skla
 zupa • polévka
 zupať (se) • učit se (třeba z paměti)
 zvalit • zbít
 zyliny; zylinu/zylino trova; „zyline jak husiněc“ • zelený, zelená tráva, „zelené jako husí lejno“

 žblabuňky • odvary; bubliny na kaluži
 žgarat; „vyžgarej z hajcu“ • strkat (do něčeho), hrabat; „vyber (popel) z ohniště“
 žgoť • píchat, „žrát“; pchát
 žibř • žebřík
 židula • židovka
 žitky • svižný, svěží
 žito • pšenice
 žoden („žoden něpravil“) • žádný, nikdo („nikdo neřikal“)
 žufan, žufanek • naběračka, sběračka
 žuchlať, požuchlať; žuchle • žmoulat, pokousat, žvýkat; převaluje v ústech
 žut • žvýkat

Ukázkou běžné mluvy následující pár řádků asi nebude. Pochybuji, že byl zainteresovaným stranám tento text už tenkrát srozumitelný. Druhý odstavec je ale už zcela jasný, ač oba zápisy pocházejí ze stejné doby, ze soudního protokolu z roku 1822: *Přesluchani řeči u přítomnosti prava Ondry Velčovského ze Lhot jak spolim konali. Na Zelený štvrtok v Mistku já, Jura Nitra sem, přišel k Ondrovi Velčovskému a ptoľ sym se ja Nitra jesli mom něco platna ja sym odpověďel, že mom 5 kusů ja Nitra sym odpověďel, ať to platno schovom že ja tam přindu lebo pošlu Ignaciju. Jak přince z kalvarie tak ale jak přišel z kalvarie tak Ignacij Mališ přišel ja sym mil 7 kusuv platna tak ho kupil a tak on kupovol pozdravenim Jury Nitry a ja sym ja dal platno na Juru Nitru na Ignaciju ani vidinskeho. Na to Jura Nitra zeznovo že je tak a ne jinač. Přetim sym ja Jura Nitra poslal sym Ignaciju zakasovat že svoju cechú aby zakupoval a ja že přidu s pinizami (penězi) a zaplatim tovar vezmu i tak od Ondry Velčovského ukupil 10 kusuv ja Jura Nitra sym přišel a vyplatil to platno.*

Tyn Sobota byl rodem z Pruska země a v Dobře se zdyržoval přes 20 let. Stary moch byť 50 let. Němocny ležel u Francka Okonca na Pazderně i tam umřil. (1822.)

Jak mluvili starousedlíci ještě koncem 60. let minulého století. Tady je text žádosti na národní výbor z roku 1967:

Komise pro vystavbu u Místního Národního Výboru v Dobře. Zaležitost ohledně plotu dračeného. Hraničím ze Šverkořem je to už stary dřevěny plot který se už bula, a už se aji třikrát prostředek vyvrátil a další je podepřeny. A už sem mu říkal před dvěma roky a byzmeho vystavěli jako Dračený ale on na to že pokeč stojí se nebude stavěť ale na to se plot u země při Velkem větru vyvrátil, a ja jsem šel kněmu že ten plot už třeba stavěť a on mi nato říkal že když ten plot stary je muj že ho noveho něbudě stavěť a přitom ještě vyjel na mě z velku hubu že čemu ten vyvracený plot něstavjam a tak chodi v moji Zahradě jako ve svoji a zbira a kaj co vidi stare štachety aji dva rygle ze štachetami mi vzal aby to zahrادل a šprajcoval a ještě tam v bil ruru v moji zahradě a dal nam řetaz aby ten vyvracený plot držel a chova kury a ma velkeho psa který po cele zahradě lice a přitom ještě kraliky a potom šel chytat do moje Zahrady a mam tam aji něco za sazene a tak mi tam jenom děla Škodu. A ten plot štachetovy dřevěny postavila moje Sestra Pastrnačka. Gojny který tam bydlel jako Majitel tohoto Domu ten se vubec o zaplacení nestaral, tak moje Sestra Pastrnačka to postavila taky provizorny plot poněvad' ona tež něco chovala aby tam něložilo do gojneho Zahrady.

(Všechny ukázky mluvy zde otištěné jsou bez jakékoli úpravy stylistické či gramatické — s interpunkcí, diakritikou a velkými písmeny, jak byly zapsány.)

ponašemu

tunajšo—český slovník

